

одночасно для нас друзі та вороги, вчителі та учні. Усе залежить від індивідуальних якостей людини, яка спостерігає та слідкує за цим феноменом.

УДК 323

Роман Віталійович Моїсєєв,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,

Державний біотехнологічний університет (ДБТУ)

**ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ: МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ЗА УМОВ
СЕРЕДОВИЩА КОНКУРЕНЦІЇ**

Roman Vitaliyovych Moiseyev

a graduate of the first (bachelor) level of higher education,

State Biotechnological University (SBTU)

**POLITICAL INSTITUTIONS: THE MECHANISM OF FORMATION IN A
COMPETITIVE ENVIRONMENT**

Науковий керівник: О. В. Воронянський кандидат історичних наук, професор кафедри ЮНЕСКО “Філософія людського спілкування” та соціально-гуманітарних дисциплін, Державний біотехнологічний університет (ДБТУ)

Анотація. Описано сучасні наукові підходи до висвітлення механізму політичної інституціоналізації. Показано, що основна увага в них звертається на взаємозв'язок між економічними ресурсами, владою та політичними інституціями а також на взаємодію між формальними та неформальними політичними інституціями в контексті перерозподілу. Робиться висновок, що політичні інститути визначаються конкурентним впливом суб'єктів політики, які захищають свої інтереси, і не завжди враховують інтереси більшості суспільства.

Ключові слова: політичні інститути, політична конкуренція, інституціоналізація.

Abstract. Modern scientific approaches to highlighting the mechanism of political institutionalization are described. It is shown that the main attention in them is on the relationship between economic resources, power and political institutions, as well as on the interaction between formal and informal political institutions in the context of redistribution. It is acknowledged that political institutions are determined by the competitive influence of political subjects who protect their interests, and do not always take into account the interests of the majority of society.

Key words: political institutions, political competition, institutionalization.

У вітчизняній політичній науці широкого розповсюдження набуло уявлення про те, що ключовим фактором для ефективного розвитку країни є наявність правильних політичних інститутів. Тому основні зусилля по формуванню основ національної державності всі 30 років незалежності направляються на імплементацію «західних» інститутів влади в українську суспільну практику. Автори іноземних досліджень звертають увагу на те, що проблема ефективності політичних інститутів включає в себе дуже великий обсяг ключових факторів, включаючи конкурентну боротьбу фінансово-промислових груп за політичне домінування та необхідність підтримання привілеїв еліти [1]. Однак, в сучасній західній науці не приділяється належної уваги дослідженню сутності механізму формування політичних інститутів.

У вітчизняній науці проблематика висвітлення механізму політичної інституціоналізації представлена, в основному, трьома напрямками. Олександр Фісун та Ігор Поліщук приділяють увагу співвідношенню повноважень представників центральних та місцевих груп владних еліт. Ігор Рейтерович досліджує вплив на інститути влади з боку олігархічних угруповань. В

роботах Олександра Воронянського подається аналіз соціально-економічних причин самовідтворення влади та впливу на політичну інституціоналізацію балансу ресурсного забезпечення груп, які конкурують за владу.

Стаття має мету розглянути формування політичних інститутів в контексті конкуренції еліт за владу та ресурси.

В політичній науці загальноновизнаною є теорія політичних систем, згідно з якою конкурентна боротьба за доступ до ресурсів є рушійною силою політики. Первинний розподіл ресурсів здійснюється в економічній сфері, а перерозподіл – за допомогою політичної влади та примусу [5; 7]. Вирішальними факторами перемоги в конкурентній боротьбі є здатність зосередити концентрацію ресурсів влади та спроможність придушення спротиву владним діям.

Взаємозв'язок між економічними ресурсами, владою та політичними інституціями. О. Воронянський доводить, що нерівний розподіл економічних ресурсів [призводить до створення владних переваг та системи статусних відмінностей, що забезпечує розпорядникам ресурсів можливість соціального контролю та впливу на політичні процеси [2;4].

Тому політичні інститути використовуються для закріплення відносин особистої залежності та позаекономічного примусу, що впливає на доступ до ресурсів та можливостей їх використання. Це може призвести до створення штучних бар'єрів та залежності від політичної суб'єктної меншості. Нормативно-правова система також може бути політичним інститутом, який обмежує доступ до економічних ресурсів. Рівень концентрації ресурсів прямо пропорційний концентрації влади [3].

У конкурентній боротьбі за владу перемагають ті, чиї витрати на придушення конкурентів покриваються рентою від впливу на прийняття політичних рішень. Наявність політичних інститутів сприяє мінімізації витрат і створює умови для нарощування конкурентних переваг. При домінуванні суб'єкта політичні інститути закріплюють його панівне

становище, відсікаючи конкурентів від легального впливу на процес прийняття державних рішень.

Існує взаємодія елітних груп в політичній системі України, яка базується на конкуренції між фінансово-промисловими групами [6]. Це призводить до розриву закулісних домовленостей та торпедування процесу досягнення внутрішньоелітної згоди та її інституціоналізації. Еліти намагаються уникнути зайвої боротьби через укладення негласних домовленостей щодо розподілу сфер політичного впливу.

Взаємодія між формальними та неформальними політичними інституціями в контексті перерозподілу. Існування тіньових політичних інститутів пов'язане з персональними зв'язками та не передбачене законодавством [2; 10; 7]. Процеси еволюції формальних та тіньових інституційних систем протікають паралельно, а їх взаємопроникнення та дифузія призводять до парадоксальної системи взаємовідносин.

Політична еліта не завжди може ефективно вирішувати проблеми зміни політичних інститутів та криз, що виникають. Політична еліта шукає підтримку громадської думки, але це взаємодія залишається односторонньою. Імітація використання політичних інститутів заради «суспільного блага» призводить до розчарування громадян у цих інститутах та стагнації процесу демократизації [5;8].

Політичні еліти утримують своє привілейоване становище в суспільстві шляхом вилучення суспільних ресурсів та легітимації свого статусу. Це призводить до зниження рівня довіри до політичних еліт та збільшення витрат на підтримку їх легітимації. Це також знижує обсяг ресурсів, що надходять на потреби суспільного розвитку. Для утримання свого становища еліти повинні мати жорстку систему внутрішньоелітних домовленостей [1;3].

Система політичної конкуренції має на меті підтримку рівноваги статусів суб'єктів конкуренції. Однак, ця система може призвести до консервації існуючих виробничих відносин і привілеїв, що негативно впливає на суспільний розвиток. Українська нормативно-правова система має

адресний та обмежений у часі характер, що сприяє закріпленню привілейованого доступу до ресурсів [1;4].

Механізм формування політичних інститутів визначається конкурентним впливом суб'єктів політики, які захищають свої інтереси. Політичні інститути мають конкретно-історичний характер і відображають існуючі політико-економічні відносини. Політичні інститути визначаються конкурентним впливом суб'єктів політики, які захищають свої інтереси, і не завжди враховують інтереси більшості суспільства.

Література:

1. Алмонд Г. Артикуляция интересов [Електронний ресурс] / Г. Алмонд, Дж. Пауэлл, К. Стром, Р. Далтон. — Режим доступу : <http://pavroz.ru/almond-articulation>
2. Воронянський О. Проблема суб'єктності суверенітету в контексті технології здійснення влади / О. Воронянський // *Evropsky politicky a pravni diskurz*. - 2015. - Vol. 2, Iss. 4. - С. 205-209.
3. Воронянський О. В. и др. Національний суверенітет: український вимір в контексті світової політичної думки. Харків: «Міськдрук», ХНТУСГ імені Петра Василенка; ХНУБА, 2017. 284 с.
4. Воронянський О. В. Роль національного суверенітету в легітимації державної влади. Актуальні проблеми державного управління. 2012. №. 2. С. 216-221.
5. Воронянський О. В. Концепт національного суверенітету як принцип реалізації політичних прав нації. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2011. №. 9.
6. Калініченко В. В. и др. Історія України: від найдавніших часів до сьогодення. – 2016.
7. Людина і світ: підручник для 11 класу загальноосвітніх навчальних закладів / Н. В. Назаренко [та ін.]. - Харків : Сиция, 2012. - 238 с.

8. Моїсєєва Н. І. Людина та сучасний комунікаційний простір. Філософія спілкування : Філософія. Психологія. Соціальна комунікація. 2014. № 7. С. 89- 94.
9. Моїсєєва Н. І. Соціально-комунікаційна діяльність як історико-суспільна практика. Х. :ХНТУСГ, 2015. 392 с.
10. Рейтерович І. В. Політичний вимір діяльності фінансово-політичних груп у державах перехідного типу / І. В. Рейтерович: Автореферат дис... канд. політ. наук (23. 00. 04: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України) — К., 2008. — 21 с.

References:

1. Almond H. Artykuliatsyia ynteresov [Elektronnyi resurs] / H. Almond, Dzh. Pauell, K. Strom, R. Dalton. — Rezhym dostupu : <http://pavroz.ru/almond-articulation>
2. Voronianskyi O. Problema subiektnosti suverenitetu v konteksti tekhnolohii zdiisnennia vlady / O. Voronianskyi // Evropsky politicky a pravni diskurz. - 2015. - Vol. 2, Iss. 4. - S. 205-209.
3. Voronianskyi O. V. y dr. Natsionalnyi suverenitet: ukrainskyi vymir v konteksti svitovoi politychnoi dumky. Kharkiv: «Miskdruk», KhNTUSH imeni Petra Vasylenka; KhNUBA, 2017. 284 s.
4. Voronianskyi O. V. Rol natsionalnoho suverenitetu v lehitymatsii derzhavnoi vlady. Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia. 2012. №. 2. S. 216-221.
5. Voronianskyi O. V. Kontsept natsionalnoho suverenitetu yak pryntsyp realizatsii politychnykh prav natsii. Visnyk Natsionalnoho universytetu «Iurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho». Seriia: Filosofiia, filosofiia prava, politolohiia, sotsiolohiia. 2011. №. 9.
6. Kalinichenko V. V. y dr. Istoriia Ukrainy: vid naidavnishykh chasiv do sohodennia. – 2016.
7. Liudyna i svit: pidruchnyk dlia 11 klasu zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv / N. V. Nazarenko [ta in.]. - Kharkiv : Sytsyia, 2012. - 238 s.

8. Moisieieva N. I. Liudyna ta suchasnyi komunikatsiinyi prostir. Filosofiia spilkuvannia : Filosofiia. Psykholohiia. Sotsialna komunikatsiia. 2014. № 7. S. 89-94.
9. Moisieieva N. I. Sotsialno-komunikatsiina diialnist yak istoryko-suspilna praktyka. Kh. :KhNTUSH, 2015. 392 s.
10. Reiterovych I. V. Politychnyi vymir diialnosti finansovo-politychnykh hrup u derzhavakh perekhidnoho typu / I. V. Reiterovych: Avtoreferat dys... kand. polit. nauk (23. 00. 04: Instytut svitovoi ekonomiky i mizhnarodnykh vidnosyn NAN Ukrainy) — K., 2008. — 21 s.

УДК 37.01

Наталія Іванівна Моїсеєва,

доктор екон. наук, канд. філос. наук, професор,
завідувач кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування»

та соціально-гуманітарних дисциплін

Державний біотехнологічний університет (ДБТУ)

ORCID 0000-0002-3889-8085

Даля Леонідівна Кобелєва,

канд. філос. наук, старший викладач
кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування»

та соціально-гуманітарних дисциплін

Державний біотехнологічний університет (ДБТУ)

ORCID 0000-0003-3139-1561

**РОЛЬ КАФЕДР ЮНЕСКО У ТРАНСФОРМАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ
(ЗА МАТЕРІАЛАМИ СЕРІЇ СЕМІНАРІВ ЮНЕСКО ЩОДО
МАЙБУТНЬОГО ОСВІТИ, 2023 РІК)**

Moisieieva Natalia,

Doctor of Economics, Cand. philos. sciences, Professor